

LURTA LES & UPPLIV

LAGT TIL RÆTTIS: Eyðun Klakstein

MÁST LÆRA TEG AT ELSKA SANGIRNAR

Fólk hoyra tað, um tær ikki dāmar ein sang, tú syngur

Jens Marni Hansen livir av tónleiki, og tað merkir eisini, at hann má taka allar tær uppgávur, hann fær.

Í vikuni var Jens Marni gestur á Rás2, og har varð hann spurður, um hann nakrantíð má spæla sangir, honum ikki dāmar.

– Fólk hoyra tað, um tú ikki dāmar ein sang, sum tú syngur,

og tí mást tú læra teg at elska sangirnar, tú skalt spæla.

– Tað ber altíð fara inn í ein sang, tulka hann og gera hann til tín egna. Og tað ber saktans til at fáa ein sang sum Fagra Blóma, ið verður sungin sera ofta, at ljóða heilt væl, um hann verður sungin ordiliga, segði Jens Marni.

BÓK UM SØKKANDI SKIP

Menn, ið vóru við Sundaberg í 1972, siga søguna um, tá ið trolarin sakk

»Tá Sundaberg sakk« er heiti á nýggjari bók, sum kemur í bókasøurnar í næstum. Tað er Birgir Waag Høgnesen, sum hevur skrivað bókina, og Forlagið á Tumbakka gevur hana út.

Tað var ein kvøkkur fyri allar Føroyar, tá tað frættist í Útvarpi Føroya, at trolarin Sundaberg hjá Kjølbro var sokkin í Ný Foundlandi. Við vóru 38 mans. Allir blivu bjargaðir, og ongin fekk fysiskt mein av hendingini.

Í nýggju bókini verður fylgt við skipinum frá tí, at tað verður bygt á skipasmiðju í Týsklandi í 1952, til tað søkkur í 1972. Talan er

um trolaran Nordhav 5, Jóannes Fonsdal og Sundaberg, sum er sama skip. Høvuðsparturin er um, tá ið Sundaberg sakk, men fylgt verður eisini við skipinum frá tí, tað verður bygt, til vestmenningar keypa tað frá norðmonnum. Síðan er ein partur um, tá ið vestmenningar áttu trolaran, og til teir mistu hann, og J.F.Kjølbro keypti skipið.

Bæði parturin um Jóannes Fonsdal og um Sundaberg eru uppbygdir soleiðis, at samrøður eru við nógvar menn, sum hava verið við trolaranum. Heilt nógvar samrøður eru við menn,

sum vóru við lagnutúrin í 1972 og við onkran, sum var við í bjargingini tann 7. mai 1972. Nakrir manningarlistar frá Jóannes Fonsdal í 1955, eins og avrokningar eru frá Sundabergi. Alt hetta verður sera væl og nágreiniliga lýst í bókini, sum er prýdd við nógvum myndum, sum bæði eru í litum og svart/hvítum.

GLOYMIÐ BOMM OG POPPKORN

Sorg og Glæde er besti filmur, Niels Malmros hevur gjørt, heldur Birgir Kruse

Birgir Kruse, sum hevur bloggin Birkblog, hevur verið til nýggja filmin hjá Nils Malmros. Filmurin Sorg og Glæde snýr seg um hendingina, tá ið kona Malmros í einari psykosu drap lítlu dóttir teirra.

Birgir Kruse skrivar í bloggi sínum, at filmurin hjá Malmros eigur at vera lívgandi og vegleiðandi filmur fyri áskoðarar, sum hava verið frá sær sjálvum, heilt har úti, ið krákurar venda, men enn klára at síggja dagin í eyguni.

– Farið og hyggið, hetta er besti av øllum Malmrosfilmum. Men hann er so lágmæltur, at poppkorn og bommposar larma alt ov illa. Gevið frið í biografium

og njótið lötuna, tað hevur hesin undurfulli filmur uppiborið.

Og minnst til lummatúrriklæði, skrivar Birgir Kruse:

UMMÆLI

SO LEINGI EYGU SÍGGJA

Hanus Kamban hevur týtt eina av elstu og vakrastu søgunum um kærleika

Hanus Kamban er farin at týða úr forngrískum. Í fjør gav hann út »Euthýfron«, ið er ein av fyra dialogum hjá Platon um deyða Sokratesar, og nú gevur hann út eina týðing av kendu og vøkru forngrísku skaldsøguni »Daphnis og Chloe«. Søgan er nærum tveytúsund ára gomul, men ikki sørt av einum »eye-opener« fyri nútíðar lesarar.

Hirðar og kærleiki

Søgan um Daphnis og Chloe varð skrivað um ár 200 e. Kr. Rithøvundurin æt Longos og livdi á grísku oynni Lesbos. Tað var á somu oyggj, skaldkvinnan Sappho um 600 f.Kr. yrkti um kærleikan til aðrar kvinnur og á tann hátt gjørdi navnið á oynni til eitt hugtak í okkara tíð. Í Russlandi hevði Sappho kanska sitið undir liðini á Tolokonnikova í dag.

Um ár 200 e.Kr., tá Longos livdi, var alt Gríkkaland komið undir rómverskt ræði, men gríkkar skrivaðu framvegis á grískum. Í bókmentum vóru sonevndar hirðaskaldsøgur vælumtóktar.

Heitið hirðaskaldsøgur er komið av, at søgurnar fyri tað mesta ganga fyri seg úti í náttúruni ella í einum bygdarlagi, og í mongum førum eru hirðar, ið ansa seyði ella geitum, høvuðspersónar. Flestu hirðaskaldsøgur snúgvu seg – eins og »Daphnis og Chloe« – um sakleysan kærleika millum drong og gentu. Afturlítandi hevur verið hildið, at søgurnar góvu fólki eina kenslu av tryggileika í ótryggum tíðum. Tó vóru søgurnar ikki bara vælumtóktar í grískari og rómverskari fornöld, tí Goethe helt søguna um Daphnis og Chloe vera so vakra, at øll áttu at lisið hana eina ferð um árið, og kanska er tað fleiri lesarum kunnugt, at franski komponisturin Ravel í 1912 skrivaði tónleik til eina ballett við heitinum »Daphnis og Chloe«. Harumframt eru Daphnis og Chloe myndeðvi í óteljandi verkum í evropeiskari list. Tí hóskar tað væl, at myndir eftir Torbjørn Olsen eru í føroysku útgávuni, og tað hevði ikki verið rætt at

skrivað, at Torbjørn Olsen hevur prýtt útgávuna við myndum, tí hann hevur við tekningum gjørt sínar egnu tulkningar av søguni, og lesaran fær tí í grundini tvær upplivingar í einum: bæði í teksti og í varligum myndum, sum kunnu standa fyri seg sjálvar.

Søgan

Í forngrískari tíð var ikki óvanligt, at foreldur lótu børn, sum tey ikki vildu hava ella ikki høvdu umstøður til at taka sær av, leggja út í náttúruna.

Daphnis og Chloe verða bæði lögð út sum nýfðingar, men geitir og seyðir taka sær av teimum, og hirðar finna tey og taka tey til sín. Søgan snýr fyrst og fremst um, hvussu tey spakuliga varnast kærleikan sínámillum. Nógv verður gjørt burtur úr longslí, óvissu, svøvnloysi, ótta og jalousi. Men harumframt snýr søgan seg um, hvussu tey finna aftur til síni upprunaliga foreldur og á tann hátt finna ein samleika bæði í kærleikanum og í ættini. Ein høvuðsleiklut hevur gudurin Eros. Hann vil tryggja kærleika, girnd og lív, og menniskjuni mugu hjálparleys geva seg undir hansara vilja. Hjá sær hevur hann snilda tænanar Pan.

Rúm fyri øllum

Merkisvert fyri ein lesara í okkara tíð er tað kanska, at eingin verður útihýstur í søguni. Trælir, tænarar, skøkjur, gomul, ung og samkynd, øll eiga sín lut í kærleikssøguni, og øll verða lýst virðiliga og luttaka at enda í stórari veitslu úti í náttúruni. Søgan um Daphnis og Chloe er tiskil eisini ein søga um ókravda inklusið, rúm er fyri øllum.

Ekfrasa

Søgan byrjar við stuttum inngangi. Frásøguólkið í søguni er á veiðiferð á oynni Lesbos og kemur fram á eina mynd. Myndin er so hugtakandi, at frásøguólkið heldur tað at vera neyðugt at siga lesaranum frá myndini, tí »eingin fer at heilt at sleppa undan Erosi, so leingi sum vakurleiki er til og